

Asia: VN/19968/2025

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi valtioneuvostosta annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Lakiesityksessä ehdotetaan lisättäväksi sääntelyä, jolla rajoitettaisiin tiettyjen hallitusneuvotteluihin liittyvien asiakirjojen julkisuutta. Tarkalleen ottaen ehdotetaan, että ministeriöiden hallitusneuvotteluja varten valmistelemat asiakirjat ja ministeriöiden hallitusneuvottelijoilta vastaanottamat pyynnöt voitaisiin julkaista vasta neuvottelujen päättymisen jälkeen, mikäli ministeriössä arvioitaisiin tietojen julkistamisen voivan aiheuttaa haittaa hallitusneuvotteluiden toteuttamiselle. Esitykseen on syytä suhtautua kielteisesti kahdesta keskeisestä syystä.

Ensiksi, esitetty säädös on kansalaisten tiedonsaantioikeuksien, perustuslain 12 §:n 2 momentissa todetun julkisuusperiaatteen sekä demokratialle välttämättömän avoimen julkisen keskustelun vastainen. Hallituksen esityksessä rajausta ko. asiakirjojen julkisuuteen perustellaan hallitusneuvotteluiden neuvottelurauhan turvaamisella ja valtioneuvoston muodostamisprosessin asianmukaisen toteutumisen varmistamisella, joista säännellään perustuslain 61 §:ssä. Avoimen julkisen keskustelun ja siten demokratian toteutumisen näkökulmasta tiedonsaantioikeutta ja julkisuusperiaatetta ei kuitenkaan voida alistaa hallitusneuvotteluiden neuvottelurauhalle, vaan kansalaisten oikeus tiedonsaantiin poliittisessa valmistelussa olevista kysymyksistä ajaa 61 §:ssä mainittujen seikkojen ohitse.

Toiseksi, perustuslakivaliokunnan mukaan asiakirjojen julkisuutta voidaan rajoittaa perustuslain perusteella vain, kun siihen on välttämättömiä syitä. Hallitusneuvotteluiden neuvottelurauhan turvaaminen ja valtioneuvoston muodostamisprosessin asianmukaisen toteutumisen varmistaminen eivät tosiasiallisesti muodosta tällaista välttämättömyyttä, toisin kuin esityksen perusteluissa esitetään. Lähihistoria ei tunne tapauksia, joissa hallitusneuvotteluita varten laadittujen asiakirjojen julkistaminen olisi estänyt neuvotteluprosessin toteutumisen ja lopulta hallituksen muodostamisen. Hallitusneuvotteluille leimallista on pikemminkin niiden käyminen tiukasti julkisuuden valokeilassa, myös erilaisten neuvottelujen sisältä tehtyjen strategisten vuotojen keskellä. On siis historiallisten tosiseikkojen valossa kyseenalaista, että neuvottelurauhan turvaaminen ja valtioneuvoston

muodostamisprosessi riippuisivat esitetyn kaltaisesta julkisuusperiaatteen rajoituksesta. Lisäksi se, että harkinta asiakirjojen julkistamisen mahdollisesti aiheuttamasta haitasta jätettäisiin ko. asiakirjat laatineelle ministeriölle synnyttäisi merkittävän eturistiriitatilanteen.

Edellä kuvattujen seikkojen valossa esityksen mukainen asiakirjajulkisuuden rajaaminen ei ole perusteltua, vaan esitys on kansalaisten tiedonsaantioikeuden ja vaikuttamismahdollisuuksien ja sen myötä avoimen julkisen keskustelun ja demokratian vastainen. Nyt esitetyn sijaan ministeriöiden hallitusneuvotteluja varten valmistelemat asiakirjat ja ministeriöiden hallitusneuvottelijoilta vastaanottamat pyynnöt tulisi pitää julkisuusperiaatteen piirissä ilman esitetyn kaltaisia rajauksia.

Sutinen Susanna
Turun yliopisto